

Garben: van deserteur tot mensenredder

rubriek over familie- en boerderijnamen door Henk Harmsen
aanvullingen of suggesties: 0543 472603

In de familie Garben gaat het verhaal dat een Franse deserteur de stamvader zou zijn geweest. Een van de nakomelingen blijkt zelfs in het bezit te zijn van een slagermes, dat gemaakt zou zijn van de sabel van die deserteur. Op papier echter heeft Johann Heinrich Garben de oudste rechten. Hij kwam uit Appeldorn en overleed in 1815; zijn zoon Jan Hendrik trouwde in 1828 in Bergh met Theodora Menting uit Dichteren. Van hen stammen alle Garbens af. Veel nakomelingen zijn er niet en Garben bleef een weinig voorkomende naam. Bij de volkstelling van 1947 waren er maar achttien naamdragers in heel Nederland, waarvan twaalf in Bergh (Azewijn en Stokkum). De naamsbetekenis is onzeker. Zowel de afleiding van het Duitse beroep van Gerber (leerlooier) als van de voornaam Gerben is mogelijk. Een mogelijke voedingsbodem voor het verhaal van de vreemde afstamming is, dat Johan Hendrik bij zijn huwelijk geen attest van zijn vader kon tonen. In Apel-

doorn werd daarom in 1828 een akte van notoriteit (bekendheid) opgesteld, waarin vier inwoners van Appeldorn (onder hen een papiermaker) verklaren dat ze de vader van Johan Hendrik wel gekend hebben, namelijk Johann Heinrich Garben, die begin 1815 was overleden. Klaarblijkelijk is van zijn overlijden onder een verkeerde naam aangifte gedaan en vond men hem daarom niet terug in het overlijdensregister. Johann Heinrich was katholiek en gehuwd met de gereformeerde Sophia Janssen.

Appeldorn/Appeldorn

De stamboomonderzoekers zijn lang op het verkeerde been gezet doordat Johan Hendrik Garben is gedoopt door de dominee van Wertherbruch in 1794. Omdat dit kort bij het dorp Appeldorn onder Kalkar ligt en Johan Hendrik in het Berghse bevolkingsregister staat ingeschreven als afkomstig uit Rees, richtte het onderzoek zich aanvankelijk op het Duitse Appeldorn in plaats van Appeldorn, waar ze in werkelijkheid vandaan kwamen.

Uit de doopakte van Johan Hendrik blijkt dat de ouders vanuit 'Appeldorn im Gelder-Lande' (dus Appeldorn) op reis waren gegaan, omdat ze hun woonplaats uit gebrek en nood moesten verlaten. In Wertherbruch klopten ze aan bij Gerhard Bruns, waar de zoon geboren werd. Het doet ons wat denken aan het kerstverhaal, de geboorte in de stal te Bethlehem. Het reizende echtpaar Garben blijft in de Duitse grensstreek hangen, want drie jaar later laat het bij de pastoor in Haldern bij

♦ In 1993 werd een nieuwe straat in de kom van Azewijn genoemd naar Joep en Agnes Garben vanwege hulp aan onderduikers in de oorlog. (Foto Hans Groene)

Rees een dochter dopen, Maria Theresia. Van de ouders wordt vermeld dat het 'peregrini' (vreemdelingen) zijn. Zoon Johan Hendrik en Theodora Menting woonden in Stokkum (gem. Bergh); de moeder Sophia Janssen trok bij hen in en overleed in 1832. Johan Hendrik blijkt al eerder te zijn getrouwd. Uit zijn eerste huwelijk in 1823 met de Stokkumse Alberdina Menting (niet verwant met Theodora) werden twee zonen geboren, Hendrik en Nol, die beiden zonder nageslacht bleven. Dochter Willemina Gerben (!) trouwde met Pieter Johannes Loe-

vering en had wel een groot nageslacht. Johan Hendrik zal met zijn eerste vrouw ook al in Stokkum hebben gewoond. Hij werd daar in 1823 ingeschreven als de gildebroeder 'Hendrik Gerbers'.

Boerenknecht

Bij zijn eerste huwelijk komt Johan Hendrik Garben met een 'legitimatiebewijs'; bekenden van hem verklaren dat hij vanaf zijn twaalfde jaar boerenknecht is geweest in Praest en Grietherbusch. In 1818 kwam hij naar Stokkum, waarschijnlijk als boerenknecht in dienst bij zijn halfbroer Jan

Gerritsen, van wie de Stokkumse Gerritsens afstammen. (Deze Jan Gerritsen was mogelijk een 'onrecht' kind van Sophia Janssen en Jan Gerritsen, werd in 1785 geboren en woonde in Stokkum.) Alberdina overleed en uit het tweede huwelijk van Johan Hendrik Garben met Theodora Menting waren vijf kinderen. Van hen is Johannes (geboren 1832), gehuwd met Johanna R.M. Evers, de Stokkumse stamhouder. Over hun vier kinderen het volgende: Johanna Maria (1863) trouwde in 1891 met Hendrikus Johannes Berdensen die de stamboom uit-

zocht.

-Hendrik (1864) trouwde in 1894 met Maria Christina Witjes uit Azewijn. Hij woonde in Stokkum. Oudste zoon Jan was huisslachter. Andere zoon Fons uit 's-Heerenberg, in zijn jonge jaren een vermaard voetballer in Stokkum, is onlangs overleden na een bromfietsongeval. Hendrik was erelid en mogelijk nog mede-oprichter van het Stokkumse Oswaldusgilde. Met zijn zoon Jan vormde hij een vermaard smokkelaarsduo. Jan (1867) trouwde met Johanna Berendina Dieker, was molenarsknecht bij Bernitsen in Azewijn. Ze vormden de Azewijnse tak en hadden acht kinderen, meest dochters. Onder de vier schoonzonen uit Wijnbergen waren, naast Hent Winters op de Walls, drie Tonen: Toon Hieltyes, Toon Kock en Toon Thuijs. Dochter Anna trouwt Gert Heunders uit Stokkum. Zoon Aloisius trouwt met Truus Peters uit Lent en zorgt dat de Azewijnse tak niet uitsterft. Joep en Agnes in Azewijn bleven ongehuwd en woonden bijeen. Ze kregen begin 1980 de hoge Israelische onderscheiding Yad Vashem voor hun geweldige hulp aan onderduikers en geallieerde piloten in de Tweede Wereldoorlog. Voor Joep kwam deze eer postuum; hij was in oktober 1979 overleden. Agnes overleed in oktober 1983. Ze maakten deel uit van een actieve verzetsgroep in Azewijn. Daar is in 1993 een straat in de kom naar hen genoemd, de Garbenstraat. -Berendina (1870) trouwde met Joannes Theodorus Smits uit Zeddam, het paar vestigde zich op de Speelberg in Emmerich.

9.D. 16/12-1995